

прямою крові, та використовуючи язичковий елемент, відшаровують покриття від підложки і покривають ним біологічне нашарування. Адгезивний шар, який розташований по периметру захисного покриття, забезпечує його фіксацію до поверхні, на якій знаходиться біологічний об'єкт. Враховуючи те, що захисне покриття є прозорим, то існує можливість подальшого вимірювання його розмірів та візуального вивчення його особливостей.

Використання такого захисного покриття в практичній діяльності під час огляду місця події дозволяє відмежувати ділянку із біологічним об'єктом від зовнішнього середовища та від його негативних погодних умов, унеможливує контамінацію стороннім генетичним матеріалом, забезпечує висихання вологого біологічного об'єкту та є ефективним засобом для попередження контамінації і кросконтамінації біологічних об'єктів на місці події та під час їх транспортування для подальшого дослідження їхнього ДНК профілю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний-процесуальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. Поточна редакція станом на 2021 р.).

2. Матышев А.А. Осмотр трупа на месте его обнаружения: Руководство для врачей // Л., Медицина, 1989. С. 249–256.

3. Михайличенко Б.В., Мішалов В.Д., Біляков А.М., Войченко В.В. Судово-медична експертиза об'єктів біологічного походження за STR локусами ядерної ДНК з використанням полімеразно-ланцюгової реакції // К., 2013. – 82 с.

4. Михайличенко Б.В., Біляков А.М. Захисне покриття для запобігання контамінації стороннім генетичним матеріалом об'єктів біологічного походження та збереження їх властивостей // Патент UA 107997, опубл. 10.03.2015 р., Бюл. № 5.

Мищенко Олексій Васильович,
співробітник Служби безпеки України,
кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧЕРЕЗ УХВАЛЕННЯ ВИПРАВДУВАЛЬНИХ ВИРОКІВ

Правозастосування кримінально-процесуальних норм на досудовому розслідуванні характеризується своєю складністю, специфікою, яка вимагає від слідчого, процесуального керівника докладання додаткових зусиль та особливого підходу, активної взаємодії з оперативними працівниками.

Розглянемо деякі процесуальні аспекти, недотримання яких на досудовому розслідуванні має не тільки негативні наслідки для кримінального провадження через ухвалення виправдувального вироку, але й порушення прав і свобод інших учасників провадження,

відновлення яких через звернення до Європейського суду з прав людини завдає матеріальної шкоди.

За змістом частини першої статті 92 КПК обов'язок доказування обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, за винятком випадків, передбачених ч. 2 цієї статті, покладається на слідчого, прокурора.

Зважаючи на положення статей 91 та 92 КПК України та з огляду на зміст статті 36 зазначеного кодексу законодавець для досягнення завдань кримінального провадження вимагає від прокурора ефективної реалізації своїх процесуальних можливостей як безпосередньо, так через слідчого, співробітників оперативних підрозділів шляхом надання їм вказівок, доручень.

Звісно, така процесуальна діяльність сторони обвинувачення має здійснюватись з урахуванням приписів частини 3 статті 62 Конституції України та статті 17 КПК України, а саме: обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви стосовно доведеності винуватості особи тлумачаться на її користь.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 20 жовтня 2001 року № 12-рп/2011 обвинувачення не може ґрунтуватися на порушеннях конституційних прав і свобод людини і громадянина або встановлених законом порядку, засобів, джерел отримання таких доказів. Визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальній справі можуть тільки фактичні дані, одержані відповідно до вимог законодавства. Перевірка доказів на їх допустимість є гарантією забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі.

У цьому контексті цікавою є правова позиція Верховного Суду у справі від 02.12.2019 № 740/3597/17, що проведення слідчого експерименту у формі, що не містить ознак відтворення дій, обстановки, обставин події, проведення дослідів чи випробувань, а посвідчує виключно проголошення підозрюваним зізнання у вчиненні кримінального правопорушення з метою його процесуального закріплення, належить розцінювати як допит, що не має в суді доказового значення з огляду на зміст ч. 4 ст. 95 КПК України [1].

Також у постанові Верховного Суду від 8 жовтня 2020 року у справі № 448/1443/17 йдеться, що висновок експертизи від 25 січня 2017 року визнано недопустимим доказом, через те, що постанову про відібрання біологічних зразків було винесено прокурором Затварським А. В., котрий на момент прийняття цього рішення не входив до складу прокурорів у даному кримінальному провадженні [2].

Крім того, відібрання біологічних зразків у ОСОБА_1, на той час свідка, було проведено слідчим одноособово без понятих, без жодної фіксації чи документування, не в добровільному порядку (за відсутності доказів зворотного), без отримання дозволу слідчого

судді на примусове відібрання зразків. Тобто, відсутність повноважень у прокурора призводи до ухвалення виправдувального вироку (ВС/ККС у справі № 761/33311/15-к від 11.02.2020) [3].

Водночас, відсутність постанови про визначення певного слідчого або прокурора у конкретному провадженні сама по собі не означає, що цей слідчий або прокурор не мав відповідних повноважень (ВС/ККС № 490/10025/17 від 19.05.2020) [4].

Вбачається очевидним, що законодавець при встановленні положення в частині другій статті 36 КПК України виходив з того, що прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням самостійно не може реалізувати особисто всі свої процесуальні права, однак, надав додаткові гарантії для діяльності через слідчого, оперативного співробітника, які у процесуальній площині позбавленні самостійної автономії.

З огляду на це, процесуальному керівнику, як наглядовій особі по забезпеченню законності на досудовому розслідуванні необхідно ретельно не тільки ознайомлюватись з матеріалами кримінального провадження, а брати активну участь по координації дій слідчого, співробітників оперативних підрозділів й детально їх аналізувати з точки зору законності та обґрунтованості.

Причому наглядова діяльність прокурора під час досудового розслідування має бути дійсною. У кожному провадженні мають вжитись заходи по з'ясуванню: чи встановлено всі обставини кримінального правопорушення (ст. 91 КПК України), чи отримані фактичні дані у порядку передбаченому кримінальним процесом кодексом, до якого виду процесуального джерела доказів належать (ст. 84 КПК України) їх достатність, належність та можливість бути спростованими належними та допустимими доказами (ст. 85–87 КПК України).

Крім того Верховний Суд у постанові від 29 вересня 2020 року справа № 601/1143/16 дійшов висновку, якщо доказ отримано і надано суду стороною обвинувачення, суд має бути вкрай обережним, оцінюючи вплив формальних порушень під час отримання доказу на можливість його використання для спростування обвинувачення.

Правила оцінки доказів, особливо вимога дотримуватися передбаченого законом порядку при отриманні доказів, мають за мету запобігання неправомірному втручання держави та заохочення добросовісної поведінки правоохоронних органів. Вимога визнати докази, отримані з порушеннями, недопустимими спрямована на те, щоб сторона, що допустила порушення, не могла скористатися його результатами. Використання цих правил на шкоду стороні, яка жодним чином не відповідальна за порушення процесуальних правил, суперечить їх меті.

В цій справі важливо наголосити на правовій позиції Верховного Суду, який звернув увагу на асиметричний підхід

законодавця до правил доведення в кримінальному процесі. Наприклад, Кодекс у частині 3 статті 17 КПК передбачає, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом, однак не містить подібної категоричної заборони щодо доказів, які надаються на спростування обвинувачення і свідчать на користь сторони захисту.

Власне кажучи мета норм, які регулюють процесуальну діяльність прокурора на досудовому розслідуванні полягає у тому, щоб слідчий, оперативний співробітник не діяли кожен сам по собі, а в деяких випадках самостійно, аби мати можливість звернути їх увагу під час слідства на важливі аспекти для обґрунтування державного обвинувачення. Якщо з певних причин процесуальний керівник вважатиме, що фактичних даних для доведення вини (події кримінального правопорушення) підозрюваного недостатньо або отримані з порушенням процесуальних норм і вичерпані всі можливості для їх отримання, він має право самостійно або через слідчого закрити таке кримінальне провадження без скерування до суду.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховного Суду від 02.12.2019 у справі № 740/3597/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2>.

2. Постанова Верховного Суду від 8 жовтня 2020 року у справі № 448/1443/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2>.

3. Постанова Верховного Суду у справі № 761/33311/15-к від 11 лютого 2020 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2>.

4. Постанова Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 490/10025/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2>.

Никифорчук Дмитро Йосипович,
начальник відділу організації наукових досліджень і захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

GPS-ТРЕКІНГ – СУЧАСНИЙ ЗАСІБ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ ВИКРАДЕНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Консолідація зусиль правоохоронних органів різних країн по боротьбі з міжнародною злочинністю в основному виражається через діяльність Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол. Україна є однією із 194 країн – учасниць. Українськими та зарубіжними вченими транспортні засоби визначаються як об'єкти міжнародного розшуку [1, с. 58]. Відповідно до цього, міжнародний розшук транспортних засобів – це заснований на нормах і принципах